

„ČERNÍ BARONI“ NA Kladensku

aneb

Jak to bylo doopravdy

A. J. Kolář

„ČERNÍ BARONI“ NA KLADENSKU

aneb

Jak to bylo doopravdy

A. J. Kolář

2019

A. J. Kolář

ČERNÍ BARONI NA KLADENSKU

Text © A. J. Kolář

Sazba Dušan Žárský

Vydal Dušan Žárský – ŽÁR, www.zar.cz

v roce 2019

ISBN 978-80-7590-023-4

Svým kamarádům vojákům-nevojákům,
kteří nebyli mými druhy ve zbrani,
ale byli mi víc, byli mými kamarády pod zemí.

Svým rodičům, mučedníkům doby.

Příběh pétépáka – kulaka, vyhozeného z vysoké školy, je obrazem let 1948 až 1956 a osmi let jeho života ve víru doby.

Začíná pozvolným narůstáním moci komunistické strany a třídního boje a jeho vlivu na osudy prvních obětí totality – studentů, kulaků, podnikatelů a jiných tehdejšímu režimu nepřátelských “živlů”.

Jádrem knihy je pak v jednotlivých příbězích podaný popis života v jednom z kladenských vojenských táborů nucených prací při 57. Pomocném technickém praporu u dolu Antonín Zápotocký v Kladně Dubí. Zde autor prožil 26 měsíců převýchovy prací v šachtě, zakončených půlrokem skoro nelidské práce na dole Mayrau. Jeho příběh končí návratem do civilu a nejhoršího období života, kdy dochází k likvidaci rodiny, ztrátě všeho majetku a vystěhování. Kruh katastrof v rodině, který započal konfiskací majetku za Protektorátu, se tak uzavřel.

Knihou probleskují vedle velmi emotivních pasáží i příběhy humorné, tak, jak je život v lágru přinesl. Text je proložen autorovými verši, které byly aktuálně využívány táborovým souborem při různých příležitostech.

Z obsahu knihy je též zřejmé jaké postavení zaujímaly útvary PTP v armádě ČSR a jak podstatně se lišily od Technických praporů, o nichž píše M. Švandrlík a jsou známy z filmu. Tematika PTP nebyla nikdy ve filmu zpracována.

„Máte rád techniku,“ zeptal se mne lživě kapitán, předseda odvodní komise. Znělo to skoro jako nabídka pohodové vojny. Trochu jsem zaváhal, než jsem řekl „mám“. „Tak napíšeme technický prapor.“ Do nějakého lejstra napsal „PTP“ a já jsem byl odveden. Léta páně 1952, v jedné ze tříd jindřichohradecké, tehdy Národní školy. Neměl jsem tenkrát ani tušení co ta tři písmena znamenají. V mém okolí jsem se s ničím podobným nesetkal. A nevěděl jsem tedy ani to, že je podle důvěrného nařízení zapisují do evidenčního listu brance mimo jiným i všem synům rolníků, kteří vlastnili víc než dvacet hektarů pozemků. Hned pod poznámku „kulak“, tak jako mně. Ale nemělo to s technikou nic společného. Bylo tam jedno osudové „P“ navíc. O mém vojenském zařazení i celém dalším životě bylo rozhodnuto.

Rok po maturitě na jindřichohradeckém gymnáziu jsem strávil všelijak. Třídní boj od Února 1948 sílil a já jako potomek kulaka a tudíž režimu nepřátelský živel, jsem neměl v nové společnosti uvědomělých budovatelů socialismu co dělat. Skoro doslova. Ke studiu na vysoké škole jsem nebyl pro svůj neurozený původ, stejně jako pár dalších maturantů, okresní výběrovou komisí doporučen. A bez doporučení vysoké školy nepřijímaly. Studenty z vrstev, nepřátelských vládnoucímu režimu, už vůbec ne. Ani ty vynikající. Přesto jsem se o to pokusil, na vlastní pěst. Dokonce dvakrát. A v obou případech byl výsledek naprosto stejný: „...vám sdělujeme, že pro svůj třídní původ nemůžete být ke studiu přijat“, stálo na cyklostylovaném papíře. Příslušnost ke společenské třídě, nepřátelské novému režimu, nade mnou visela od roku 1948 jako černý mrak. Byl jsem rád, že jsem mohl v červnu 1951 alespoň odmaturovat. Na poslední chvíli a jen zásluhou našeho ředitele. Ač přesvědčený komunista, postavil se za mne v komisi, která vybírala studenty, jimž bylo po ukončení oktávy dovoleno maturovat. Z mračen třídního boje nade mnou už se nebezpečně blýskalo.

Dostal jsem se do beznadějně situace. Vyučený řemeslu jsem nebyl a maturita na gymnáziu tenkrát při hledání zaměstnání spíš kazila kádrový posudek, rozhodující dokument v žádosti o přijetí do pracovního poměru, než aby pomohla. Pro život v nastupujícím socialismu byla jen přítěž. Byla známkou příslušníka „vyšší společnosti“, nenáviděné buržoasie. Od osmačtyřicátého roku vládla dělnická třída, vedená svým předvojem, Komunistickou stranou s marxleninskou ideologií. Dělníci se v lidově demokratické společnosti stali privilegovanou kastou. Přímo symbolem tehdejší elity byla monterková blůza a v zimě nedbale rozhalený vatovaný kabát s odznakem Komunistické strany na klopi. Nechyběly žádnému budovateli socialismu, hledícímu odhodlaně do šťastné budoucnosti z propagandistických plakátů té doby. Kdo se narodil do dělnické rodiny, získal proletářskou urozenost a byl mu otevřený svět. I vysoké školy. Osud lidí určoval třídní původ. Studenti neproletářského původu byli příživníci, jak nám ještě na gymnáziu při politickém školení docela vážně sdělil okresní funkcionář Svazu mládeže. Podle toho se s námi také zacházelo. Sehnat v tu dobu zaměstnání byl pro maturanty s buržoasním původem problém, nový režim buržoasii k smrti nenáviděl. Marxismus-leninismus se tal zákonem.

Všichni vlastníci většího majetku byli obviněni, že jej nabývali zločinným vykořisťováním proletariátu a proto jim nepatří. A vlastnit dokonce výrobní prostředky v jakékoliv formě bylo těžkým zločinem, protože i ty svou prací vyrobili dělníci a kapitalisti je bezostyšně používali k jejich vykořisťování. (Výrobním prostředkem byla i půda). S tím přišel už dávno Karel Marx ve svém díle Kapitál a „vědecky“ to dokázal. Revolučním dělnickým masám, vyzbrojeným marxismem, byl teď „vládou lidu“ svěřen historický úkol to pod vedením Komunistické strany, svého předvoje, v průběhu právě začínající socialistické revoluce rázně napravit. Zbavit kapitalisty majet-

ku, za jejich zločiny je potrestat a jako třídu zničit. A na věčné časy nastolit diktaturu proletariátu podle vzoru Sovětského svazu. Nástrojem k tomu, který vedle dalších podobných uzákonila Gottwaldova vláda, se stalo zestátnění nebo znárodnění všeho majetku – s výjimkou osobního – a jeho převedení do státních či národních podniků nebo družstev.

Po velkých podnicích, bankách a pojišťovnách v prvních poválečných letech, docházelo po Únoru i na majetek těch posledních – živnostníků a rolníků. Nám, jejich potomkům, z nichž se celkem logicky stali nepřátelé nového režimu, doporučili pro začátek místo studia a v rámci převýchovy na jakéhosi nového člověka, „práci ve výrobě.“ Dělat rukama. Nic jiného nám stejně nezbývalo. Duševní práce se moc nenosila, spojeným proletářům všech zemí hrubě nevoněla. Vyznávali dialektický materialismus. Mně tělesná práce nevadila, na tvrdou dřinu jsem byl od dětství zvyklý z domova. Ale znamenalo to i nadobro zapomenout na své představy o inženýrském stavitelství, mém vysněném povolání. A tak po krátké brigádě na stavbě lipenské přehrady, která byla tehdy pro maturanty skoro povinností, mi ze všeho vyšla práce na našem hospodářství. Usoudil jsem, že bude pro rodinu moje pomoc v hospodářství cennější než pro mne nekvalifikovaná práce kdoví kde a začal jsem s otcem hospodařit. Papaláši na okresním sekretariátě Komunistické strany dosáhli svého, na poli a ve chlévě jsem jim nemohl škodit. Kádrový posudek, který měl svůj původ v slabomyslném blábolu tajemníka Místního národního výboru v mé rodné obci a krutě ovlivnil celý můj další život, přinesl první ovoce. Byl jednou z příčin mého nepřijetí na vysokou školu a několika mých dalších životních katastrof.

S kádrovým posudkem stála a padala tenkrát budoucnost mnoha lidí.

Stačil jeden, mnohdy lživý, stvořený pomstychtivým a nenávistným člověkem, provázející neúnavně jeho objekt celé

roky, často až do smrti. A všude o něm trousil špínu, zdůrazňoval jeho politickou nespolehlivost, nenávisť k Sovětskému Svazu a dělnické třídě, buržoasní původ a způsob života či obdiv k západním demokraciím. S takovýmto posudkem (v některých bodech pohříchu skutečně pravdivým), se nikdo nikdy nikam nedostal, nejvýš do Jáchymova nebo jiných dolů. Nemilovat Sovětský svaz, náš vzor, nebo dělnickou třídu, se krutě nevyplácelo. Posudek, nebyl-li kladný, škodil. A můj zásadní posudek, životní souputník, bohužel kladný nebyl.

Oáza

*V krutém a bolestném světě co zebe,
hledal jsem oázu. Našel jsem Tebe.*

*U Tebe neplatí zítra a včera,
je jenom krásné a dlouhé teď.
Hudba a něha, zář svíčky z šera,
jsou pro tu chvíli bezpečná zed'.*

*Ve zmatku světa našel jsem Tebe.
Najednou nevím, co tím chci říct.
Srdce mám plné, přetéká citem
a v hlavě prázdno, šílené nic.*

Uplynul rok. Šťastnější spolužáci už měli za sebou dva semestry vysoké školy, já s několika podobně neúspěšnými, rok ztraceného mladého života. Tížilo nás vědomí, že nesmíme žít normální život, byli jsme vyobcovaní na okraj společnosti. Na svůj neurozený třídní původ jsme naráželi na každém kroku. Životní prostor nám vymezovaly mantinely „nesmíš“ a „musíš“ a patřily nám jeho nejspodnější příčky. Kdo nebyl proletář, neuspěl. Pro mladého člověka to byla osudová katastrofa, bez naděje na zlepšení. Hranice spravedlivějšího života byla vítěznými mocnostmi, po válce před pěti lety, bohužel stanovená západně od nás. A maturita na gymnáziu nebyla nijak zvlášť dobrým základem pro život. Naše touha po vyšším vzdělání byla proto tím větší, čím více nám bylo odpíráno.

Koncem prázdnin přišel stejně postižený spolužák Česta s nápadem jak bychom si mohli splnit svůj sen a zároveň se vyhnout vojenské službě, která nám na podzim hrozila – studentům se odkládala. Po roce manuální práce už jsme se snad ztratili okresním dohlížitelům z očí, vyplníme přihlášky

a pošleme je přímo na vysokou! Mělo to ale háček, spíš hák. To doporučení. Jenže Česta se dopídl sice nezaručených, ale zato nadějných informací, že v Bratislavě berou dobré studenty i s nedělnickým původem a bez doporučení. A my jsme dobří byli. V té době byla vysoká úroveň jindřichohradeckého gymnázia pověstná. A rýsovala se tu i možnost ztratit se z očí našim okresním hlídačům. Nenápadně jsme začali jednat.

Poslali jsme přihlášky a stal se skoro zázrak. Byli jsme tři a všechny nás pozvali k dodatečným přijímačkám. A protože jsme při nich na bratislavské poměry přímo zazářili, stali jsme se studenty Slovenské vysoké školy technické. Já bohužel jen nakrátko. Bdělému tajemníkovi Místního národního výboru v mé rodné obci, ostrážitému hlídači komunistického pořádku, jsem sice sešel z očí, ale ne z mysli. Když mě doma delší dobu neviděl, vytušil zradu. Protože měl se mnou docela jiné plány, vypátral mě s pomocí našeho Okresního národního výboru a jindřichohradeckého Okresního vojenského velitelství i v Bratislavě a snadno docílil toho, že mě OVV nechalo po prověřce branců ze školy vyhodit. Vyloučili mne s politováním, neradi ztráceli dobré studenty. Ale přání dohlížitelů z našeho Okresního národního výboru a Okresní vojenské správy, čili „želaniu tamojších súdruhov,“ jak řekl tajemník fakulty při mém vylučování, nebylo možné nevyhovět. Důvod? „Tamojším súdruhom“ se nelíbil můj třídní původ, byl jsem kulak. A tak mne tedy děkan Otto Dub po delším špitání s tajemníkem fakulty ze školy vyloučil. Vyhověl přání, či přímo příkazu „tamojších súdruhov“. Dal mi to i písemně. A mohl také uspokojivě odpovědět na jejich dopis, který zřejmě úmyslně nechal po celou dobu jednání ležet na stole tak, že jsem si jej mohl bez obtíží přečíst. Rozloučili se se mnou vlídně, dokonce i s omluvou samotného děkana, že oni proti mně sice nic nemají, „... ste výborný student, ale viete, tam u vás sú predsa len inaké pomery...“.

Byly. Příslušné české orgány, které si už vládnoucí režim stačil pohotově vybudovat, měly pro tyhle případy důkladně propracovanou, skoro rasistickou metodiku, s dokonalým rozškatulkováním. Podle ní mne marxisticky vědecky a zcela neomylně zařadily do vykořisťovatelské třídy nepřátel socialismu, společenské skupiny kulacké, předurčené k likvidaci. A těm se nesmělo dostat vyššího vzdělání, neboť by je bezpochyby použili proti režimu jako zbraň. Na evidenčním listu brance, který jsem po létech dostal do ruky, je to v příslušných kolonkách podtrženo a s vykřičníkem. Pod závěrečným posudkem vojenské správy, kde chybí vedle výčtu nejhorších charakterových vlastností a pomluv snad jen podezření z vraždy, je podepsán jakýsi major Hroch. Ten posudek je opsán z původního dokumentu, jehož autorem a tím i strůjcem mých životních katastrof, byl místní tajemník MNV v mé rodné obci, Václav Chalupa. Spolu s několika dalšími, skoro doslova opsanými ze stejného zdroje, mne provázel až do roku 1990, kdy jsem jej dostal s ostatními kádrovými materiály do ruky.

Pozornosti Okresního vojenského velitelství v Jindřichově Hradci neušel ani můj spolužák Česta. I na fakultu architektury, kterou studoval, došel při prověrkách branců obdobný dopis čilého majora. Jenže to, co nepomohlo mně, totiž skvělý prospěch a výborná znalost deskriptivní geometrie, zabralo u Česty. Když dopis došel, už vedl jako nejlepší student kroužek deskriptivy. Ve slovenských poměrech byly naše znalosti nevídané. Vedení fakulty se proto obrátilo na rektorát s dotazem, zda má skutečně tak dobrého studenta vyloučit. Protože se odpovědi nikdy nedočkal, byl Česta zachráněn a s úspěchem v Bratislavě vystudoval. Po skoro padesáti letech vše dosvědčil archiv Slovenské technické univerzity.

Třetí spolužák z gymnázia, který s námi začínal studovat v Bratislavě stavební fakultu, ale přestoupil na farmacii, unikl pozornosti hradeckých dohlížitelů způsobem pro mne i pro něj

dodnes nevysvětlitelným. Ušel nejen pozornosti majora Hrocha (asi proto, že byl o rok mladší a tedy jiný odvodní ročník), ale unikl i z drápů krajského soudu, který odsoudil jeho otce do vězení pro účast na převádění osob do Rakouska. A to byl případ, kdy z českých škol byli studenti vylučováni zcela nekompromisně. U soudu zřejmě neseděl žádný major Hroch, nikdo naštěstí po dětech odsouzených nepátral a můj spolužák tak bratislavskou farmaceutickou fakultu vystudoval.

Situace na slovenských vysokých školách byla od českých zcela odlišná. Když jsem při přijímacím pohovoru upozornil tajemníka fakulty na svůj kulacký původ s tím, že na ČVUT mne proto nepřijali, s údivem řekl, že pro ně je rozhodující prospěch a dobří studenti jsou vítáni i když mají rodiče třeba padesátihektarový statek.

Toulavé srdce

*Píšu Ti dopis, drahá má.
V myšlenkách k Tobě často se vracím.
Rozmlouvám s Tebou, přu se, ptám
proč svoje srdce pro Tebe ztrácím.*

*Píšu Ti dopis do oblak.
Měsíc a hvězdy o pomoc žádám,
aby Ti řekly co je v něm,
aby Ti daly, co do něj vkládám.*

*Aby Ti daly lásku mou,
toulavé srdce, žíznivé touhou.
Napoj je, prosím, dej mu klid,
než je zas vrátíš na cestu dlouhou.*

*Na tu mou cestu bloudění,
mrazivou, tvrdou, v kosti co zebe.
Dál bude hledat, toužit, snít.
Potká tam aspoň jedinkrát Tebe?*

Kádrové posudky mi nekompromisně určovaly cestu životem, mezi mantinely „nesmíš“ a „musíš“. Byly mým osudem, řídily mi život. Ještě v roce 1985 byly důvodem pro zamítnutí mého postupu v zaměstnání. Když jsem je dostal později do rukou, (vše výrazně označeno “Tajné!”), vůbec jsem se svému tehdejšímu šéfovi nedivil. Riskoval by vlastní kariéru, kdyby své doporučení neodvolal. To, co tajemník Chalupa zplodil a co pak pětáctilet v různých obdobích ničilo můj život, bylo koncentrací chorobné závisti, nenávisti, výmyslů a zloby, vycházející z pouček o třídním boji a uplatněné na